

Caseselectie lokale governance networks in Vlaanderen

De democratische verankering van lokale netwerkverbanden

> Working paper

> Sander Van Parijs
Prof. Dr. Kristof Steyvers

In samenwerking met:
Prof. Dr. Thomas Block
Prof. Dr. Filip De Rynck
Prof. Dr. Joris Voets
Prof. Dr. Herwig Reynaert

Inhoudstafel

Lijst tabellen	iii
Lijst figuren	iv
Managementsamenvatting	5
1. Inleiding	7
2. Netwerkverbanden als specifieke vorm van samenwerking	9
3. Stap 1: van classificatie regioscreening richting long list	13
> 3.1. <i>Primaire kenmerken en operationalisering van governance networks</i>	13
> 3.1.1. Bestuurlijke component: onderhandelingen tussen autonome actoren	13
a) Thematische component: strategische én ingewikkelde beleidsdomeinen	20
b) Genealogische component: spreiding van hulpbronnen	26
> 3.2. <i>Secundaire selectiecriteria relevant voor het onderzoek</i>	27
> 3.3. <i>Matrixoefening long list</i>	30
> 3.4. <i>Overzicht feedback op de long list en de discussienota</i>	31
4. Stap 2: van long list naar short list	35
> 4.1. <i>Formulering aangepaste selectiestrategie</i>	36
5. Conclusies	39
6. Appendix 1: overzicht gesprekken met experts	41
7. Appendix 2: overzicht variabelen regioscreening	43
8. Appendix 3: long list samenwerkingsverbanden uit de regioscreening	47
> 8.1. <i>lokale en zuiver publieke samenwerkingsverbanden</i>	47
> 8.2. <i>lokale en gemengde samenwerkingsverbanden</i>	49

> 8.3.	<i>multi-level en zuiver publieke samenwerkingsverbanden</i>	50
> 8.4.	<i>multi-level en gemengde samenwerkingsverbanden</i>	51
Referenties		53

Lijst tabellen

Tabel 1 Matrixoefening longlist	31
Tabel 2 Draft voorstel short list.....	35

Lijst figuren

Figuur 1: kenmerken governance networks	10
Figuur 2: bestuurlijke component	13
Figuur 3: onderhandelen	14
Figuur 4: diverse actoren.....	16
Figuur 5: relatieve stabiliteit.....	18
Figuur 6: thematische component	20
Figuur 7: genealogische component.....	26
Figuur 8: schets aangepaste selectiestrategie	36

Managementsamenvatting

Deze working paper bespreekt een deel van het onderzoeksproces van een vierjarig SBOV-onderzoek over “de democratische verankering van lokale netwerkverbanden”. Concreet bediscussieert deze working paper de strategie om tot de gedegen caseselectie van lokale netwerkverbanden (governance networks) in Vlaanderen te komen. Governance networks liggen niet simpelweg voor het oprapen maar vragen een informatiegerichte detectie. Dit proces bestond uit een literatuurstudie, een toepassing van die studie op de classificatie van de regioscreening, het bespreken van de resulterende long list, een oefening om te komen tot een short list, en een reflectie op die oefening. Vanuit deze reflecties werd tenslotte een aangepaste selectiestrategie geformuleerd. De reflecties werden gevoed door gesprekken met experts uit het bestuurlijke en academische veld en de vakliteratuur. Deze working paper geeft een overzicht van dit onderzoeksproces en duidt de genomen keuzes met verwijzingen naar de vakliteratuur en de feedback uit de gesprekken met de experts.

We beginnen deze working paper met het duiden van het concept governance networks als een specifieke vorm van samenwerking. We kristalliseren drie componenten van governance networks uit de vakliteratuur: een bestuurlijke, een thematische en een genealogische component. De eerste component omschrijft governance networks als relatief stabiele configuraties waarbinnen diverse actoren met elkaar onderhandelen. Deze onderhandelingen gebeuren, aldus de tweede component, rond strategische en ‘wicked’ dossier en gaan dus voorbij aan het operationele beleid. Tenslotte, brengt de spreiding van hulpbronnen over de verschillende actoren deze bijeen omdat alleen handelen niet tot de gewenste resultaten zou leiden. Deze kenmerken hebben we vervolgens toegepast op de classificatie van de regioscreening.

Niet alle kenmerken kunnen simpelweg uit de statistische gegevens van de regioscreening gehaald worden en onze oefening toverde een erg divers en breed pallet aan samenwerkingsverbanden uit de inventaris. Daarom hebben we naast de statistische benadering van de regioscreening ook een kwalitatieve ronde gehouden alvorens we tot een short list kwamen. Aanvullende vormen van dataverzameling (bijv. expertinterviews, documentanalyse) hebben hierin ons verder selectieproces ondersteund. Ook dit proces lichten we toe in deze working paper.

Uit het proces kwam een regionale dimensie naar voren om tot een verdere caseselectie te komen. Deze aanpak belooft tal van voordelen inzake het

verdere onderzoek: o.a. stabiel houden van de contextvariabelen door de keuze voor één intergemeentelijk politiek landschap en de mogelijkheid om diep te graven in dossiers zonder de brede lijnen uit het oog te verliezen. De regio Zuid-West-Vlaanderen werd naar voren geschoven als pionier inzake intergemeentelijke governance op streekniveau. Daarnaast werd ook gewezen op de recente ontwikkelingen in de regio Oost-Vlaams-Brabant. Binnen deze regio's kan men ideaaltypisch een samenspel zien tussen de streekontwikkelingsintercommunales, de RESOC's en de burgemeestersoverleggen. Deze samenwerkingsverbanden kunnen dus dienen als startpunt om een aantal governance networks te bekijken die zich vormen rond een aantal lokale of regionale dossiers. Zaak is om de politiek relevante dossiers die tussen deze en mogelijk andere actoren en fora circuleren, te selecteren om zo met een concrete insteek de analyses aan te vatten.

1. Inleiding

Deze working paper bespreekt een deel van het onderzoeksproces van een vierjarig SBOV-onderzoek over “de democratische verankering van lokale netwerkverbanden”. Concreet bediscussieert deze working paper de strategie om tot de gedegen caseselectie van lokale netwerkverbanden (*governance networks*) in Vlaanderen te komen. Governance networks liggen niet simpelweg voor het oprapen maar vragen een informatiegerichte detectie. De in deze working paper beschreven selectiestrategie is volgens een drietrapsraket tot stand gekomen. Eerst werd er een discussienota geschreven op basis van een literatuurstudie en de classificering van de regioscreening. Deze nota leidde tot een long list van samenwerkingsverbanden geselecteerd uit de regioscreening. Vervolgens werd deze nota ruim besproken op een ronde tafel met academici die vanuit hun expertise vertrouwd zijn met de governance literatuur en werd de nota verder afgetoetst met experts uit het bestuurlijk veld (Agentschap Binnenlands Bestuur, VVSG, Vlinter - voor een uitgebreid overzicht zie appendix 1). De kern en het resultaat van die discussie worden telkens weergegeven in de kaders doorheen deze paper. Ten slotte werd op basis van deze feedback onze caseselectie verder geconcretiseerd in een short list en werd een aangepaste selectiestrategie geformuleerd opnieuw in wisselwerking met een aantal academici en experts uit het bestuurlijk veld (Gemeentesecretarissen, streekintercommunale Leiedal en het Kabinet Bourgeois). Deze working paper zal een overzicht geven van dit onderzoeksproces en de genomen keuzes duiden met verwijzingen naar de vakliteratuur en de feedback uit de gesprekken met de experts.

We beginnen deze working paper met het duiden van het concept *governance networks* als een specifieke vorm van samenwerking. We doen dit door een overzicht te geven van de essentiële kenmerken van *governance networks* zoals we die terugvinden in de academische vakliteratuur. Met deze kenmerken gingen we aan de slag om verbanden te maken met variabelen die van toepassing zijn op de database van de regioscreening. Deze uitgebreide database bestaat uit 2228 geïdentificeerde samenwerkingsverbanden¹. Deze één voor één bekijken zou onbegonnen werk zijn. Maar in de discussienota stelden we dat met een weloverwogen vertaling van de criteria uit de vakliteratuur naar operationele variabelen we uit deze grote soep van samenwerkingsverbanden een eerste grove

¹ Database laatst geraadpleegd op 30/06/2013 op de website van de regioscreening: http://binnenland.vlaanderen.be/sites/default/files/regioscreening/master_database_website_201306241.mdb

selectie konden opvissen. Om de long list te bekomen maakten we noodgedwongen abstractie van een aantal van de beschreven netwerkcriteria. Enerzijds voldeden niet alle samenwerkingsverbanden op deze lijst volledig aan de opgeworpen netwerkcriteria, anderzijds zijn mogelijk niet alle netwerkverbanden door de filter van onze kwantitatieve screening geraakt². Daarom hebben we in de discussienota een aantal simulaties weergegeven om de keuze tussen verschillende selectievariabelen en de resulterende long list toe te lichten en alzo een aanzet tot discussie te geven. We hebben naast de statistische benadering van de regioscreening ook een kwalitatieve ronde gehouden alvorens we tot een short list kwamen. Aanvullende vormen van dataverzameling (bijv. expertinterviews, documentanalyse) hebben hierin ons verder selectieproces ondersteund. Ook dit proces lichten we toe in deze working paper. Na deze bespreking eindigen we deze working paper met een aantal reflecties op ons selectieproces en de formulering van een nieuwe selectiestrategie.

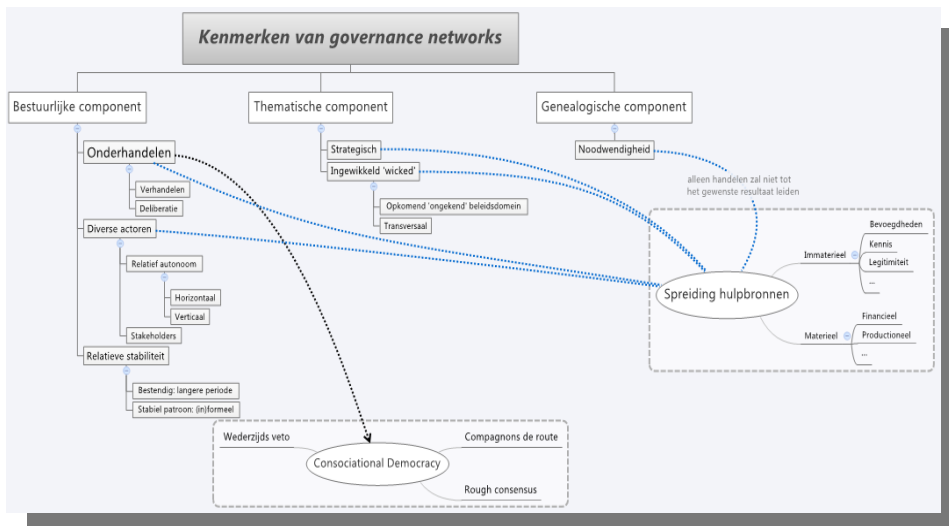
² Niet alle kenmerken van governance networks zijn eenduidig te vertalen naar de classificatie van de regioscreening. Bovendien is het haast onmogelijk om het effect van verschillende 'classificatie-interpretaties' binnen de database uit te sluiten, aangezien de dataverzameling gebeurde via meerdere respondenten. Daarnaast kan het zijn dat deze respondenten enkele minder bekende of meer informele netwerkverbanden over het hoofd hebben gezien.

2. Netwerkverbanden als specifieke vorm van samenwerking

We verwachten dat de uitdagingen rond democratische verankering, zoals opgenomen in het projectvoorstel, het meest uitgesproken zullen spelen in samenwerkingsverbanden die aansluiten bij de beschrijving van *governance networks* uit de vakliteratuur. Niet alle samenwerkingsverbanden die zijn opgenomen in de regioscreening zijn immers te vatten onder wat men in de literatuur beschouwt als dergelijke netwerkverbanden. *Governance networks* vormen zowel een specifieke deelverzameling binnen een breder verzamelstelsel *governance* mechanismen alsook een specifieke deelverzameling binnen een ruimere verzameling beleidsnetwerken. Men mag *network governance* dus niet verwarren met andere vormen en concepten van *governance* (zoals *good governance*, *NPM*, *market governance*, *Multi level governance*). De gemene deler die *governance networks* zo specifiek maakt is dat besluitvorming er plaats heeft door middel van onderhandelingen en via ingewikkelde interactieprocessen. Beleid krijgt er dus vorm via een onderhandelingslogica (en heeft dus een *negotiated rationality*). Private, semipublieke en publieke actoren behouden elk weliswaar hun eigen specifieke besluitvormingsrationaliteit, regels, hulpbronnen en doelstellingen maar zijn desalniettemin op elkaar aangewezen om gezamenlijk gewenste resultaten te boeken. (Sørensen and Torfing 2005; Sørensen and Torfing 2007; Klijn 2008)

De vraagstelling zoals die in het projectvoorstel van ons onderzoek is ontwikkeld komt precies voort uit deze *network governance* literatuur en is op sommige aspecten dus minder relevant voor of door te vertalen naar bredere vormen van samenwerking. Het projectvoorstel stelt drie hoofdvragen: rond metagovernance, vertegenwoordiging en verantwoording, en besluitvorming en belangenbehartiging waarbij we telkens kijken naar de rol die lokale politici spelen in het kaderen van het netwerk enerzijds (de eerste hoofdvraag) en binnen de geselecteerde netwerkverbanden anderzijds (de twee overige hoofdvragen). De geselecteerde cases dienen dus goed het spanningsveld te laten zien tussen de klassieke opvattingen van de representatieve democratie en de nieuwe vormen die zich in Vlaanderen mogelijk aan het ontwikkelen zijn en moeten toelaten de vragen die we stellen te beantwoorden vanuit het perspectief waaruit we kijken. Een weloverwogen selectie zal dan toelaten om helder te reflecteren op de mogelijke problemen, uitdagingen en opportuniteiten met betrekking tot kaderstelling, mandatering, terugkoppeling en machtsuitoefening.

Diepgaand kwalitatief onderzoek en een informatiegerichte selectie binnen de groep van de governance networks zijn dus opportuun. We gaan hieronder dieper in op wat we daaronder verstaan en hoe we dat kunnen operationaliseren. De bespreking zal aantonen dat ook binnen die groep een sterke diversiteit bestaat die we willen meenemen in het onderzoek. Hieronder lichten we drie componenten toe die elk voortvloeien uit de specificiteit van governance networks (zie figuur 1). Deze drie componenten beschouwen we als de primaire selectiecriteria waaraan onze cases minimaal aan moeten voldoen zodat ze aan het vooropgestelde analysekader van governance networks voldoen. Daarnaast hebben we in de discussienota ook secundaire selectiecriteria voorgesteld, die de geselecteerde cases verder kunnen opdelen en hun onderlinge diversiteit kunnen duiden, en die we verder in deze working paper zullen bediscussieren. De bestuurlijke component beschrijft de specifieke bestuursvorm van netwerkverbanden, de thematische component geeft weer welke beleidsdomeinen en -vraagstukken aanleiding geven tot netwerkverbanden en de genealogische component koppelt naar de twee voorgaande componenten terug. In deze working paper zullen we deze drie componenten stuk voor stuk bekijken in het licht van de classificatie van de samenwerkingsverbanden van de regioscreening (een overzicht van variabelen kan men vinden in appendix) en op die manier een aanzet trachten te geven voor discussie.

Figuur 1: kenmerken governance networks

Algemene discussie netwerkverbanden als specifieke vorm van samenwerking

In de discussienota werd de vraag gesteld of het zinvol was de hieronder verder uitgewerkte opdeling tussen primaire en secundaire criteria te maken waarbij we deze eerste categorie criteria beschouwen als minimale vereisten zodat een case al dan niet in aanmerking kan komen, en waarbij de secundaire criteria dienen om de bekomen selectie verder op te delen in beheersbare en/of inhoudelijk interessante onderverdelingen.

In de discussie over de nota en de daarin opgenomen long list werd er de nadruk op gelegd dat de database van de regioscreening een uitgebreide inventaris is van mogelijke regionale samenwerkingsverbanden in Vlaanderen maar dat de toetsing van de (primaire) kenmerken van governance networks zeker een bijkomende kwalitatieve oefening vraagt. Men kan niet verwachten dat een potentieel governance network eenvoudigweg door middel van de statistische gegevens van de regioscreening komt boven drijven. Enerzijds zijn de gegevens van de database niet door alle respondenten op een eenduidige manier geïnterpreteerd. Anderzijds werd er gewezen op de focus van de regioscreening op (formele) structuren los van verweven dossiers en besluitvormingsprocessen. Vanuit de literatuur bekeken zouden sommige samenwerkingsverbanden opgenomen in de regioscreening in de praktijk eerder als arena's of zelfs als actoren binnen een governance network functioneren dan wel governance networks as such zijn. Daarom werd er gesteld dat een aanvullende kwalitatieve selectiemethode best ook oog heeft voor thema's of dossiers die tussen samenwerkingsverbanden circuleren.

In de discussie met betrekking tot de secundaire kenmerken werd geargumenteed dat deze inderdaad een verhelderende opdeling maken in de diversiteit aan samenwerkingsverbanden die uit de oefening naar voren kwam.

Een aantal keren kwam het aantal te selecteren cases in de discussie naar voren. Gezien de aard van het onderzoeksvoorwerp (netwerkverbanden met verschillende actoren en verspreide hulpbronnen) en de kwalitatieve onderzoeksvragen uit het projectvoorstel is een diepgravende gevalstudie van een select aantal dossiers binnen een beperkt aantal regio's meer aangewezen dan een hele reeks afzonderlijke cases in Vlaanderen. We opteren dus voor een meer selectieve maar gestructureerde variatie i.p.v. een maximaal gegevensbereik.

3. Stap 1: van classificatie regioscreening richting long list

- > 3.1. Primaire kenmerken en operationalisering van governance networks
- > 3.1.1. *Bestuurlijke component: onderhandelingen tussen autonome actoren*

Figuur 2: bestuurlijke component

Gebaseerd op verschillende netwerkformuleringen in de literatuur (o.a. Mayntz, Rhodes, Jessop) hanteren Sørensen and Torfing (2009) volgende ideaaltypische definitie voor een netwerkverband:

“a stable articulation of mutually dependent, but operationally autonomous actors from state, market and civil society, who interact through conflict-ridden negotiations that take place within an institutionalized framework of rules, norms, shared knowledge and social imaginaries; facilitate self-regulated policy making in the shadow of hierarchy; and contribute to the production of ‘public value’ in a broad sense of problem definitions, visions, ideas, plans and concrete regulations that are deemed relevant to broad sections of the population.”

Deze definitie vormt de basis van onze bestuurlijke component (zie figuur 2) en kan helpen om netwerkcases te selecteren. Netwerkverbanden zoals

omschreven in de network governance literatuur draaien rond (a) onderhandelingen (b) binnen een relatief stabiele set van onderling afhankelijke actoren, (c) elk met een zekere mate van (operationele) beslissingsautonomie, die samen publieke vraagstukken wensen aan te pakken. (Hajer and Versteeg 2005; Raab and Kenis 2007; Sørensen and Torfing 2007) We gaan in de volgende paragrafen verder in op de betekenis en toepassingsmogelijkheid van deze kenmerken.

> 3.1.1.1. *Onderhandelingen*

Figuur 3: onderhandelen

Besluitvorming binnen netwerkverbanden gebeurt op basis van onderhandelingen (figuur 3). Er worden zowel zaken verhandeld (in de betekenis van het Engelse 'to bargain') als beleidskwesties gedelibereerd. Door onderhandelingen als netwerkkenmerk zo centraal te plaatsen kan de schijn worden gewekt dat men binnen netwerkverbanden de facto streeft naar een consensusbesluitvorming (Bogason and Zølner 2007). Dit is echter te kort door de bocht. Hoewel we consensus niet hoeven uit te sluiten mogen we deze vormen van samenwerking er niet simpelweg aan gelijkstellen, het betreft integendeel eerder een naar compromis zoekende besluitvorming. De aard van de te behandelen thema's ('wicked', 'strategisch', 'complex', 'onzeker', 'conflictueus',... - zie verder thematische component) en de diversiteit van de betrokken vertegenwoordigers kan van tijd tot tijd leiden tot vormen van machtsstrijd en conflict. Het is bijvoorbeeld niet ondenkbaar dat een concreet governance network gebaseerd is op een zogenaamde rough consensus (een onvoltooide consensus) waarbij onderhandelaars een voorstel aanvaarden ondanks aanzienlijke meningsverschillen. (Sørensen and Torfing 2007) De redeneringen achter netwerkverbanden sluiten in feite zeer nauw aan bij de

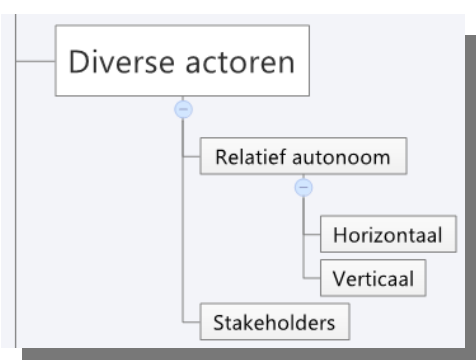
logica achter 'consociationalisme' zoals ontwikkeld door Lijphart (1969). Lijphart focuste oorspronkelijk weliswaar op strategieën van samenwerking in gefragmenteerde nationale politieke systemen maar de logica achter het model is gelijkend om verschillende redenen: twee of meerdere actoren met een zeker autonomie en eigen bevoegdheden delen ook binnen het consociationalisme een stukje macht omdat ze elkaar nodig hebben voor een collectief vraagstuk of een gemeenschappelijk doel. De term 'a consociate' kunnen we vrij vertalen als een compagnon de route. Hoe onderling verschillend en autonoom de netwerkactoren ook zijn, men is op elkaar aangewezen om het gewenste traject af te leggen. Om te slagen dient men het echter niet over alles met elkaar eens te zijn. De goede verstandhouding onder de compagnons de route is gegarandeerd door het wederzijds veto dat als het zwaard van Damocles boven de samenwerking hangt. Om te slagen mag dat vetorecht niet lichtzinnig gebruikt worden. De goede verstandhouding van het netwerk is onderbouwd door de afspraak om geen niet essentiële zaken te blokkeren, zaken dus die niet fundamenteel raken aan de bestaansredenen van een actor of de centrale waarden van de betrokken organisatie. Een klimaat van wederzijds vertrouwen en sterk bindende normen is dus niet onbelangrijk om de tocht tot een goed einde te brengen. (Lijphart 1969; Skelcher 2005) Wanneer men de netwerk-metafoer eenvoudigweg gelijkstelt met een vlakke structuur kan dat leiden tot de misvatting dat er geen conflict noch hiërarchie meespelen in deze vormen van besluitvorming. Niets is minder waar, het is geenszins zo dat een relationele benadering minder de focus legt op dergelijke machtsfactoren. Daarenboven vervangen netwerkstructuren niet het hiërarchische landschap maar vindt netwerkbesluitvorming juist plaats binnen de ruimte die (gedeeltelijk) gedefinieerd wordt door dat landschap. (Raab and Kenis 2007; Rhodes 2007)

Discussie operationalisering onderhandelingen

We kunnen deze component niet screenen met één van de variabelen (zie appendix 2) aanwezig in de databank van de regioscreening. Daarnaast is het een eigenschap waarvan we vermoeden dat het in mindere of meerdere mate in de ontstaansgeschiedenis van elk samenwerkingsverband aanwezig zal zijn. De vraag is dan één van gradatie en sequentie: beperkt men zich tot een eenmalige onderhandeling over de voorwaarden van de samenwerking, of is er daadwerkelijke sprake van een aaneenschakeling van onderhandelingen, en een doorlopende impact op de dagdagelijkse werking van het netwerk? Het is uiteraard dat laatste geval waar de ideaaltypische benadering van governance netwerken op doelt. Kortom, dit criterium vraagt om een kwalitatieve toets van de samenwerkingsverbanden die geselecteerd werden voor de long list.

In de discussie kwam de stelling naar voren dat de invulling van het begrip onderhandelen in de praktijk allicht veel diffuser zal zijn dan bij een tekstboekvoorbeeld. Hierbij dienen we ons af te vragen in welke mate er hulpbronnen worden verhandeld en of er over beleidskwesties daadwerkelijk gedelibereerd wordt. Heeft het onderhandelde karakter van netwerk enkel betrekking op de kaderstelling ervan dan wel op de dagelijkse werking? Wat is de reikwijdte en de inhoud van de onderhandelingen (waarover kan wel/niet onderhandeld worden, waar gaan die onderhandelingen over)? Behoren onderhandelingen - als compromis zoekende besluitvorming - dus tot de genetica, de institutionele architectuur, het design van het netwerk of niet? Daarnaast hebben governance networks wellicht ook nood aan een zekere vorm van institutionalisering rondom en/of binnen het netwerk om met enige slagkracht en duurzaamheid te kunnen werken. Die instituties zijn veranderlijk, niet determinerend maar tekenen wel bedding voor samenwerking uit.

> 3.1.1.2. Diverse stakeholders

Figuur 4: diverse actoren

Uit de hierboven geciteerde ideaaltypische definitie blijkt al dat een essentieel kenmerk van *governance networks* het samenbrengen van diverse *stakeholders* is. Dat 'betrokkenheidsprincipe' waarbij een besluitvormingsproces gelegitimeerd wordt door de participatie van alle actoren die betrokken partij zijn, staat in schril contrast tot de klassieke opvattingen rond democratische legitimiteit binnen het traditioneel liberaal of parlementaire democratische model waarbij de legitimatie van publieke besluitvorming enger gedefinieerd is als de soevereine beslissingsrol van

verkozen politici aan de ene kant en de autonomie van het middenveld aan de andere kant. (Skelcher and Torfing 2010; Sørensen 2010; Sørensen 2010:a; Barnett 2011) De diverse betrokken actoren die onderhandelen binnen een netwerkverband beschikken over een relatieve autonomie. Deze dienen we zowel horizontaal - als autonomie tussen de actoren onderling, alsook verticaal - tussen de actoren en hun achterban, te interpreteren. De theoretische redenering achter dit kenmerk is vrij eenvoudig: een zekere mate van autonomie, hoewel die zeker niet absoluut hoeft te zijn, is een voorwaarde om te kunnen spreken van pluricentrische onderhandelingen i.p.v. een nieuwe vorm van hiërarchische besluitvorming. (Sørensen and Torfing 2007; Klijn 2008) Zoals eerder gesteld zal hiërarchie in de praktijk zeker in bepaalde mate voorkomen maar kan deze niet allesoverheersend werken opdat we kunnen spreken van besluitvorming in een netwerkverband. Het netwerk voert dus niet simpelweg en op onbemiddelde wijze taken uit die door lokale besturen uitbesteed zijn.

Discussie operationalisering stakeholders

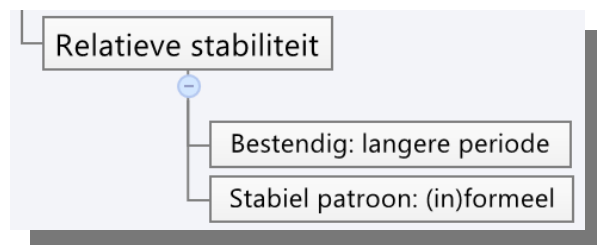
De vraag die de discussienota met betrekking tot de selectievariabelen opwierp is hoe ruim we het pallet aan stakeholders of betrokken actoren zien. De regioscreening maakt hierin het onderscheid tussen verschillende publieke actoren (politieke vertegenwoordiging, ambtelijke vertegenwoordiging, gemeente, OCMW, provincie, Vlaanderen, federale vertegenwoordiging), (semi-)private, IGS en andere actoren. Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden en gelet op de focus van het onderzoek op lokale politici dient er expliciet een **politiek vertegenwoordiging** te zijn in het netwerk en dient er expliciet een **gemeente vertegenwoordigt** te zijn. Terwijl de aanwezigheid van (semi-)private en andere actoren zeker nauw aansluit bij de literatuur hoeft dit niet noodzakelijk een selectiecriteria te zijn vanuit het perspectief van de vraagstelling. Desalniettemin is het analyseren van bredere cases het overwegen waard aangezien we dan waarschijnlijk van een rijkere case studie kunnen spreken waarbij we de houding van politieke actoren t.a.v. nieuwe netwerkactoren binnen het beschreven democratisch vraagstuk kunnen onderzoeken. In de database van de regioscreening kan men ook de interorganisatorische vorm van een samenwerkingsverband bekijken. Hier waren er drie keuzemogelijkheden voor de respondenten: publiek-publiek, publiek-(semi)privaat, en (semi)privaat - (semi)-privaat. Dienen we enkel en alleen publiek-publieke netwerkverbanden te bekijken? Zouden we eerder samenwerkingen met (semi)private actoren onder de loep nemen zoals de literatuur suggereert? Of selecteren we onze netwerken net op basis van het onderscheid tussen de twee? Om deze knoop door te hakken hebben we in de discussienota twee simulaties gemaakt, één met **zuiver publieke**

netwerken en één met **gemengde netwerken**, in die zin beschouwen we dit criterium als secundair voor de simulaties in de nota. De vraag werd gesteld of we dit zo houden of toch bij voorkeur één soort netwerk in de selectie opnemen. Bijvoorbeeld gemengde netwerken omdat ideaaltypische governance netwerken daar dicht bij aansluiten. Op de ronde tafel met academici werd geopperd dat zo'n secundaire selectie binnen eenzelfde regio (omdat omgevingsfactoren relatief stabiel worden gehouden) een inhoudelijke meerwaarde kan betekenen. Concreet:

- Verbanden met politieke en gemeentelijke vertegenwoordiging: 1039 (47%)
- Verbanden met politieke en gemeentelijke vertegenwoordiging die zuiver publiek-publiek zijn: 714 (32%)
- Verbanden met politieke en gemeentelijke vertegenwoordiging die gemengd zijn: 318 (14%)

Wat de analyse van de relatieve autonomie van de netwerkactoren betreft, stelden we in de discussienota dat deze eerder een kwalitatieve kijk achter de direct zichtbare kenmerken van de geselecteerde samenwerkingsverbanden vergt. We zouden ons tijdens de kwalitatieve toets kunnen afvragen in hoeverre de onderhandelingstafel bestaat uit een aantal relatief evenwaardig beschouwde actoren, in feite aansluitend met het vorige kenmerk stellen we dan de vraag in hoeverre er daadwerkelijk onderhandelingen mogelijk zijn en geen sprake is van een formele hiërarchie.

> 3.1.1.3. *Relatieve stabiliteit*

Figuur 5: relatieve stabiliteit

Een laatste kenmerk uit de definitie onderscheidt governance networks van eenmalige onderhandelingen enerzijds, en bouwt anderzijds verder op de

relatieve autonomie van de betrokken spelers. Netwerkverbanden dienen een zekere stabiele vorm aan te nemen, d.w.z. dat ze bestendig zijn en dus niet éénmalig gebeuren, en dat hun actoren, ook als het gaat over eerder informele verbanden, een min of meer stabiele kring vormen (relatief vast patroon van relaties tussen actoren, van ontmoetingen en onderhandelingen). Soms kiezen actoren er voor om informeel te starten en zelfs te blijven vanwege het risico op een mislukking en/of een gebrek aan initieel vertrouwen tussen de netwerkactoren onderling en/of met het netwerk, dit sluit echter niet uit dat ze stabiel zouden zijn. Netwerkverbanden vormen een specifiek relatief zelfregulerend institutioneel kader dat zoals al eerder gesteld daarnaast past binnen een breder institutioneel kader of landschap. (Sørensen and Torfing 2007)

Discussie operationalisering relatieve stabiliteit

De discussienota stelde dat de samenwerkingsverbanden van de regioscreening in principe voldoen aan de vereiste om uit een relatief stabiele structuur te bestaan. En vanzelfsprekend zijn die verbanden ook geen eenmalig gebeuren. Met betrekking tot het bestendigheids criterium kunnen we als verdere selectievoorwaarde de oprichtingsdatum van het samenwerkingsverband nagaan. Zo hebben we voor de long list gesteld dat een samenwerkingsverband tenminste al één legislatuur dient mee te gaan. Concreet:

- Verbanden met pol. & gem. vert. ouder dan één legislatuur (oprichtingsdatum voor 01/01/2007): 649 (29%)
- Verbanden met pol. & gem. vert. jonger dan één legislatuur: 206 (9%)
- Verbanden met pol. & gem. blanco startdatum: 184 (8%)

Gezien het aantal blanco startdata en gegeven de recente stijging in aantal IGS in Vlaanderen werd geopperd dat het misschien niet verstandig is om de cases op basis van de startdatum te selecteren. Misschien moeten we ons niet primair op dit criterium richten voor de long list en volstaat het hier om achteraf indien nodig nog even af te toetsen. We kunnen natuurlijk zelf ook één en ander opzoeken over netwerken waarvan we denken dat ze volgens de andere criteria in aanmerking komen. Binnen de bekomen selectie zelf zouden we verder kunnen sorteren op basis van het stadium waarin het netwerk zich bevindt. Zonder een lineair fasemodel op besluitvorming te insinueren zouden we kunnen kijken of een netwerk al voorbij haar incubatieperiode is, op regelmatige basis onderhandelt (x keer / jaar), een relatief stabiele constellatie van actoren heeft,... We hebben met het oog op het praktische, met name de mogelijkheid tot reconstructie van de cases

de oprichtingsdatum als criterium behouden (zonder blanco startdata uit te sluiten). In één gesprek werd de formele juridische structuur naar voren geschoven als een criterium om deze selectie te maken. Een opdrachthoudende vereniging zou dan meer beheersoverdracht indiceren dan een interlokale vereniging bijvoorbeeld. In lijn met onze algemene discussie (zie eerder) over de strikte focus van de regioscreening op (formele) structuren hebben we dat idee niet weerhouden. Eerder in de discussie werd immers opgeworpen dat de uiteindelijke selectie governance networks zich ook op dossierniveau stelt. Daarom leek het ons verstandig om hierop niet te vroeg in het selectieproces een onderscheid te maken.

a) Thematische component: strategische én ingewikkelde beleidsdomeinen

Figuur 6: thematische component

Een netwerk houdt zich bezig met dossiers die zowel strategische als ingewikkeld van aard zijn (figuur 5). Voor de analyse behandelen we hieronder deze twee kenmerken van de thematische component apart maar in de praktijk draaien governance networks rond thema's die strategisch én ingewikkeld zijn. Door deze kenmerken tijdens de simulatie samen te nemen komen we bovendien tot een meer beheersbare selectie.

> 3.1.1.4. *Strategische thema's*

Netwerken draaien specifiek rond thema's die niet tot de dagdagelijkse gang van zaken van een (lokale) overheid horen. In tegenstelling tot het traditionele en ideaaltypische beeld van een bureaucratie houden ze zich niet bezig met het puur uitvoeren van routine taken maar zijn ze hoofdzakelijk sturend bezig (Provan and Lemaire 2012) en overstijgen ze de loutere voortgang van het reguliere beleid. Conform Mintzberg (1978) zijn *governance networks* strategisch omdat hun uitkomsten niet op voorhand vastliggen maar het resultaat zijn van een reeks besluitvormingsprocessen die door het netwerk zijn opgezet en een significante impact hebben op het beleid, in de zin dat het de contouren voor het operationele optreden aflijnt, en de mogelijke strategieën van deelnemende en andere actoren beïnvloedt. Het gaat over samenwerkingsverbanden waarin beslissingen worden genomen die het operationele overstijgen, waarin het gaat om het bepalen van een visie rond een bepaald beleidsdomein of issue of zelfs overstijgend. Het gaat dus niet over het innen van belastingen, evenmin over het betalen van uitkeringen, noch over het kuisen van ziekenhuizen, of het uitvoeren van wegenissen,... Integendeel, *governance networks* behandelen sturingsprocessen die ingewikkelde, onzekere, en potentieel conflictueuze dossiers behandelen die deliberatie en coördinatie vergen tussen diverse relevante en betrokken actoren. (Marcussen and Torfing 2007:12)

Discussie operationalisering strategische thema's

Wanneer we een kijkje nemen naar de regioscreening dan zien we dat deze onderstaande netwerktypologie, gebaseerd op Agranoff (2003), opneemt in haar database. Hierbij worden samenwerkingsverbanden geïnclassificeerd volgens functie. Met het oog op het behandelen van strategische thema's leek het ons opportuun om op basis van deze functiebeschrijvingen een selectie te maken voor de long list.

- Informatienetwerken: beperken zich tot beroepsgericht overleg tussen professionelen. Het overleg heeft een technische focus en geen beleidsmatige repercussies.
- Dienstverleningsnetwerk: deze netwerken zijn uitvoeringsgericht en de partners werken samen om een bepaalde dienstverlening te realiseren.
- Ontwikkelingsnetwerk: waarbij afstemming van handelen tot stand komt dat impact heeft op het gedrag van de deelnemende organisaties.

- Actienetwerk: waarbij tussen de partners aan beleidsvorming wordt gedaan met impact op de keuzes van gemeenten. Er zijn in en door het samenwerkingsverband gemeenschappelijk gegroeide beleidsdoelstellingen waarbij elke partner dan vervolgens bijdraagt, ook financieel.
- Daarnaast is er ook nog een categorie ‘regionale indeling met het oog op planning’.

In de discussienota stelden we dat enkel ontwikkelingsnetwerken en actienetwerken voldoen aan de omschrijving strategisch. Dat wil niet zeggen dat alle ontwikkelings- en actienetwerken even strategisch zullen zijn, maar door hun aard kunnen we toch redelijk zeker zijn dat de andere daar alvast niet aan zullen voldoen. Daarenboven en met betrekking tot de vraagstelling van het onderzoek zijn het deze netwerken waarbij de vraagstukken rond mandatering en terugkoppeling het meeste naar voren komen. Volgens De Rynck, Wayenberg et al. (2011) hebben beslissingen vanuit ontwikkelings- en actienetwerken in het algemeen een grotere impact op het beleid van de gemeentes dan de andere netwerken uit deze typologie. Een aanpassing van deze argumentatielijn lijkt zich na de gesprekken niet op te dringen.

- Actienetwerken met pol. & gem. vert.: 131 (6%)
- Ontwikkelingsnetwerken met pol. & gem. vert.: 133 (6%)
- Totaal: 264 (12%)

Met deze selectie bovenop de vereiste politieke en gemeentelijke vertegenwoordiging herleiden we de database tot nog zo’n 12% van de geïdentificeerde samenwerkingsverbanden uit de hele regioscreening.

> 3.1.1.5. *Ingewikkelde ('wicked') thema's*

Onder de noemer ingewikkelde beleidsthema's vallen enerzijds vraagstukken die recent opgekomen zijn en waarvoor de oplossingen niet voor het rapen liggen (zogenaamde 'emerging issues') waardoor lokale overheden zoeken naar kennis en inspiratie over de gemeentelijke grenzen en administratieve hokjes heen. Anderzijds worden die beleidsthema's bedoeld die transversaal zijn. Ze zijn complex omdat hun reikwijdte per definitie dwars door de muren tussen de verschillende functioneel afgebakende beleidsdomeinen en/of territoriaal afgebakende bevoegdheden heen gaat. Omdat men expertise en hulpbronnen bij elkaar kan brengen (zie verder genealogische component) kan een antwoord geboden worden aan ingewikkelde beleidskwesties ('wicked issues'). Onder ingewikkelde beleidszaken verstaat men enerzijds opkomende, onzekere, conflictgevoelige beleidsproblemen en anderzijds transversale thema's die niet in één hokje te steken zijn. Het strategisch veld van de beleidsmakers is de laatste jaren uitgebreid met meer keuzemogelijkheden om verschillende redenen. De te behandelen thema's hebben vaker een vage probleemvoorstelling, of vereisen gespecialiseerde kennis, of beschikken over een hoger aantal stakeholders met als gevolg dat er een verhoogd risico op conflict is. Het zijn deze onzekerheden die een aantal beleidskwesties erg ingewikkeld kunnen maken. (Sørensen and Torfing 2007; Torfing, Sørensen et al. 2009; Skelcher and Torfing 2010; Blanco, Lowndes et al. 2011; Torfing, Peters et al. 2012) Volgens Provan and Lemaire (2012) is er in theorie een simpele gouden regel om ingewikkelde thema's te identificeren: hoe voorspelbaarder en des te routinееus de antwoorden op een beleidsvraagstuk zijn, des te groter de kans dat het niet om een wicked issue gaat. Blanco, Lowndes et al. (2011) geven als typische lokale voorbeelden projecten rond sociale inclusie, milieuduurzaamheid en buurtherontwikkeling.

Discussie operationalisering "wicked" thema's

Ook voor dit primair kenmerk heeft de classificatie van de regioscreening een bruikbare set variabelen voorzien. Onder de categorie beleidsdomein vallen volgende onderverdelingen: beheersmatige samenwerkingen³, beleidsdomeinoverschrijdenden samenwerkingen, en een hele reeks beleidsdomeingebonden thema's, m.n. internationale

³ Rond personeel en organisatie, aankoop, informatie/communicatie, ICT, financiën en begroting, administratie, facility management.

samenwerking/ontwikkelingssamenwerking, economie⁴, landbouw/visserij, leefmilieu⁵, nutsvoorzieningen⁶, onderwijs en vorming, toerisme, cultuur, jeugd, sport, veiligheid, politie, welzijn⁷, werkgelegenheid en tewerkstelling, mobiliteit, openbare werken, ruimtelijke ordening, onroerend erfgoed, wonen/huisvesting.

Eén van de categorieën beantwoordt duidelijk aan het transversale criterium, met name de categorie 'beleidsdomeinoverschrijdend':

- Beleidsdomeinoverschrijdende verbanden met pol. & gem. vert.: 130 (6%)
- Beleidsdomeinoverschrijdende verbanden met pol. & gem. vert. die actie- of ontwikkelingsnetwerk zijn: 58 (3%)

Wat betreft de beleidsdomeingebonden ingewikkelde thema's (of wicked issues) stelden we voor om een selectie van topics te gebruiken uit de voorbeelden die in de vakliteratuur opduiken. Wanneer we deze omzetten naar de ruimere categorieën uit de database dan krijgen we in de eerste plaats leefmilieu (energie, water, afval, e.d.), ruimtelijke ordening en mobiliteit. Daarnaast worden ook veiligheid, onderwijs en vorming, werkgelegenheid en tewerkstelling, wonen en huisvesting, welzijn (kansarmoede, gezondheidszorg) als voorbeelden gegeven. (Hajer and Wagenaar 2003; Akkerman, Hajer et al. 2004; Hajer and Versteeg 2005; Skelcher 2009) (Koppenjan and Klijn 2004; Skelcher, Mathur et al. 2006; Klijn 2008; Torfing, Sørensen et al. 2009; Blanco, Lowndes et al. 2011; Sullivan, Sørensen et al. 2011) Als we deze thema's concreet ingeven krijgen we:

- 'ingewikkelde' samenwerkingsverbanden met pol. & gem. vert.: 539 (24%)
- 'ingewikkelde' samenwerkingsverbanden met pol. & gem. vert. die actie- of ontwikkelingsnetwerk zijn: 136 (6%)

In de discussienota vroegen we ons af of het wel verstandig is om op deze (voorgeselecteerde) thematische basis potentiële netwerkverbanden te selecteren. Om een al te grove selectie te vermijden is het in dit geval misschien nuttiger om uit te gaan van een negatieve selectie waarbij we bij

⁴ Categorieën sociale economie en ondernemen

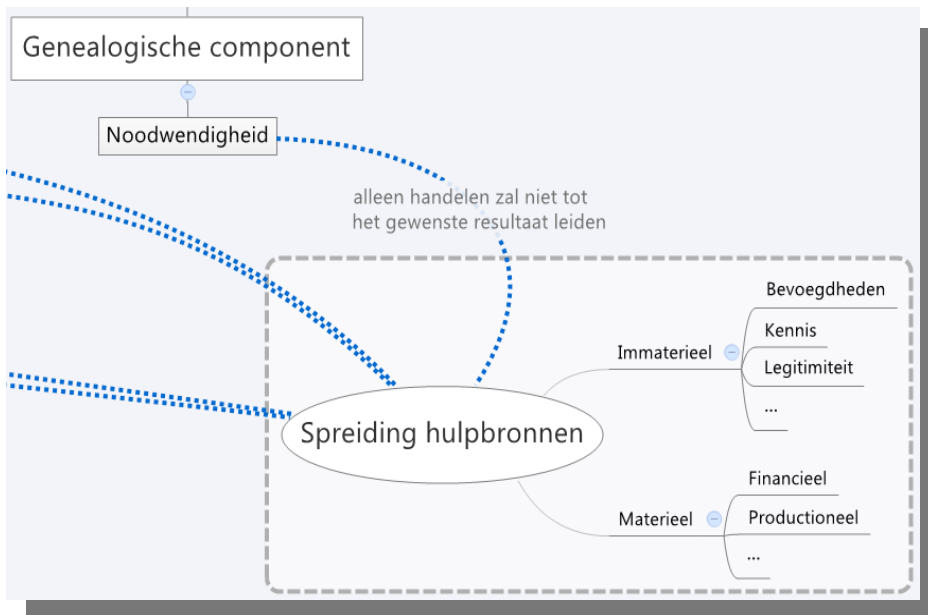
⁵ Categorieën water en polders, afval, energie en andere

⁶ Categorieën energie, kabel/media en andere

⁷ Categorieën algemene sociale dienstverlening, kansarmoede, gezondheidszorg, jongeren en gezinnen, ouderen, personen met een handicap, thuiszorg en andere

voorbaat enkel de duidelijk beheersmatige samenwerkingen uitsluiten. Wanneer we de oefening maakten bleek deze negatieve selectie geen meerwaarde te zijn. Zo blijven er nog veel puur functionele samenwerkingsverbanden in dergelijke lijst over. Nog opmerkelijker echter is de vaststelling dat er maar drie samenwerkingsverbanden afvallen door middel van deze negatieve selectie in vergelijking met de selectie waarbij enkel de andere primaire criteria worden toegepast. In één van de feedbackgesprekken werd ook gesteld dat men zich niet al te gemakkelijk mag laten leiden door het label 'beheersmatig'. In de praktijk kan zo'n beheersmatig samenwerkingsverband immers deel uit maken van een meer ingewikkeld netwerk of een aantal strategische en complexe netwerkdossiers ter harte nemen. Daarom lijkt het ons toch verstandiger om verder te gaan met een thematische selectie. We vroegen alle gesprekspartners of de hierboven genoemde thema's voldoende de relevante wicked issues afdekken en of we de set al dan niet dienen te verruimen. Aangezien de gesprekspartners geen thema's op de gepresenteerd lijst toe te voegen hadden leek een aanpassing voor deze argumentatielijn niet op te dringen. Een andere bedenking die werd gemaakt is dat het niet is omdat een bepaald thema typische wicked vraagstukken met zich meebrengt dat een samenwerkingsverband in diezelfde categorie ook meteen wicked is. Dit gaf dus een preselectie die we verder kwalitatief dienden te toetsen.

b) *Genealogische component: spreiding van hulpbronnen*

Figuur 7: genealogische component

De laatste component is in feite niet zozeer losstaand maar eerder gelinkt aan de twee voorgaande componenten aangezien ze ten dele een verklaring biedt waarom bepaalde beleidsvraagstukken strategisch en ingewikkeld zijn en waarom er over bepaalde publieke zaken onderhandelingen tussen relatief autonome actoren nodig zijn. Opdat er daadwerkelijk een onderhandelingsproces op gang komt binnen interlokale netwerkverbanden, dienen deze netwerken door de betrokken actoren als noodwendig beschouwd te worden, gezien men anders eenvoudigweg geen belang heeft in deze onderhandelingen. Door de spreiding van hulpbronnen wordt samenwerking noodwendig aangezien alleen handelen niet tot de gewenste resultaten zal leiden. Er zijn verschillende types van hulpbronnen en deze kunnen zowel materieel (productioneel, financieel,...) als immaterieel (bevoegdheden, kennis, legitimiteit,...) zijn (zie figuur). Iedere actor heeft echter slechts een stukje in handen om tot het gewenste resultaat te komen. Deze stukjes zijn weliswaar verspreid maar niet noodzakelijk even groot, het is dus zeker niet zo dat elke actor evenveel macht heeft. Governance networks zijn dus zoals in de definitie al was aangehaald gestoeld op de onderlinge afhankelijkheid van de netwerkactoren. (Agranoff

2003; Koppenjan and Klijn 2004; Sørensen and Torfing 2007; Klijn 2008; Blanco, Lowndes et al. 2011) De spreiding van hulpbronnen is geen statisch gegeven. De configuratie ervan kan een zekere dynamiek kennen met wisselende verhoudingen en daaruit voortvloeiende machtsposities. Het wezen van spreiding blijft echter, en de relatieve stabiliteit van de betrokken netwerken ligt daarvan in het verlengde.

Discussie genealogische component

Dit criterium is moeilijk uit de database te halen en vraagt een kwalitatieve benadering van de cases op de long list. Een suggestie was om de variabele 'initiatiefnemer' te bekijken in de veronderstelling dat wanneer de gemeentes initiatiefnemer waren ze zelf de noodzaak voelden tot samenwerking. Dit betekent echter dat we heel veel mogelijke netwerkverbanden uitsluiten waarbij de gemeentes geen initiatiefnemers waren. Daarom hebben we deze variabele niet in onze uiteindelijke simulatie opgenomen. Een aanpassing lijkt zich na de gesprekken voor deze argumentatielijn niet op te dringen. Concreet:

- Verbanden met pol. & gem. vert. waarbij gemeentes initiatiefnemer waren: 415 (19%)

> 3.2. Secundaire selectiecriteria relevant voor het onderzoek

Naast de hierboven beschreven kenmerken van governance networks die we beschouwen als primaire criteria die de basis vormen van onze case selectie, zouden we ook een aantal secundaire criteria kunnen toepassen. Enerzijds zouden de secundaire criteria kunnen helpen om de geselecteerde netwerkverbanden verder op te delen en te structureren. Dat zou kunnen omdat we verwachten dat variatie op die criteria kan helpen om onze vraagstelling meer gelaagd te begrijpen. De invulling van de vraagstelling met betrekking tot metagovernance, mandatering en terugkoppeling, en besluitvorming en beslissingsmacht zal verschillen naar gelang de variatie die we binnen de uiteindelijk geselecteerde netwerken toelaten. Immers, het lijkt ons niet onwaarschijnlijk dat de rolinvulling van een lokale politicus zal verschillen naar gelang het netwerk zich op een ander schaalniveau afspeelt of naargelang er andere actoren participeren. Anderzijds zouden

we de secundaire criteria kunnen toepassen als bijkomende primaire criteria om alzo de selectie nogmaals te verkleinen.

Discussie politieke versus administratieve vertegenwoordiging

Om de onderzoeksvragen over de rol van lokale politici te kunnen beantwoorden dient er een politieke vertegenwoordiging te zijn binnen de geselecteerde netwerkverbanden. De vraag die we in de discussienota stelden was of we ambtelijke vertegenwoordiging dienen uit te sluiten? Eén van de spanningsvelden van governance netwerken met de klassiek opvattingen op lokale democratie gaat immers over de verhouding tussen politiek vertegenwoordigers en derde actoren.

- Strategische en 'wicked' samenwerkingsverbanden met pol. & gem. vert. én ambtelijk vertegenwoordiging: 82 (4%)
- Strategische en 'wicked' samenwerkingsverbanden met pol. & gem. zonder ambtelijk vertegenwoordiging: 112 (5%)

We hebben in de discussienota geen netwerken met ambtelijke vertegenwoordiging uitgesloten maar behielden politieke vertegenwoordiging wel als primair criterium omdat we realiseerden dat ambtenaren een zeer cruciale rol kunnen spelen, ook in hun interactie met politici. We zijn dus eveneens geïnteresseerd in de rol van ambtenaren in die mate dat ze inwerken op de vragen die we hebben over die van politici. Daarom hebben we de simulaties uit de discussienota niet aangepast.

Discussie invulling lokale component

Met betrekking tot de invulling van de lokale component stelde de discussienota de vraag of de verbanden die we willen bekijken minstens het samenbrengen van twee of meer gemeenten moet inhouden. De vraag diende men niet strikt te interpreteren maar ging eerder over hoe zuiver we dat criterium willen krijgen. Hoe strikt vult men m.a.w. het 'lokale' in voor lokale netwerkverbanden? De database van de regioscreening heeft naast politieke/ambtelijke vertegenwoordiging en het nagaan van de aanwezigheid van (semi-) private en andere actoren, ook de mogelijkheid om de vertegenwoordiging van volgende actoren na te gaan: gemeente, OCMW, provincie, Vlaanderen, federale overheid, IGS. M.a.w. stopt het lokale bij de lokale besturen (gemeentes en provincies) of laten we ook

(multi-level) samenwerkingen met vertegenwoordiging van hogere niveaus toe wat op zich dichterbij netwerk governance literatuur zou staan? Concreet:

- Samenwerkingsverbanden tussen lokale besturen (zonder Vlaamse of Fed. Vert.) en primaire criteria: 75 (3%)
- Multi-level samenwerkingsverbanden (met Vlaamse of Fed. Vert.) en primaire criteria: 28 (1%)

Op de ronde tafel met de academici werd de vraag luidop gesteld waarom de focus van de governance networks per se intergemeentelijk hoeft te zijn. Ook in andere feedbackgesprekken kwam enig pragmatisme naar voren. Het kan geen kwaad om eens een relevante multi-level case of een meer lokale case te bestuderen zolang er enige variatie in het uiteindelijke plaatje zit. Als je dat verruimt incorporeer je een relevante/interessante variatie maar open je wel een nieuwe dimensie met nieuwe relaties die inwerken op de case. Er werd dus geargumenteed dat deze keuze dan ook voelbaar zal moeten zijn in de theoretische uitwerking van het onderzoek. Er is namelijk sprake van een extra spanningsveld door de complexe vermenigvuldiging van zogenaamde principal-agent relaties op alle schaalniveaus. Niet alleen binnen gemeentes maar ook tussen gemeentes. Niet alleen tussen gemeentes maar ook met actoren op streekniveau en hun regionale agenda. Niet alleen op streekniveau maar ook met eventueel Vlaamse actoren, niet alleen tussen publieke actoren maar ook met private actoren enz.

In het rondetafelgesprek met de academici kwam een deel van de oplossing door middel van een nieuw selectie criterium naar voren. Om tot een meer geïntegreerd verhaal te komen en om allerlei omgevingsvariabelen onder controle te houden zou het nuttig kunnen zijn om de governance networks binnen eenzelfde streek te selecteren. Het zou de vermenigvuldiging van principal-agent relaties ook danig binnen de perken houden. Daarnaast zouden deze overzichtelijker zijn in vergelijking tot wanneer alle cases nog eens uit verschillende regio's zouden komen. Daarenboven zou zo'n selectiestrategie voldoende aandacht kunnen schenken aan de lokale dynamiek en de verschillende invullingen van governance networks binnen dezelfde groep gemeentes. De suggestie werd gedaan om zich te beperken tot één of twee regio's. Volgens de academische experts zou dat optimaal zijn om tot een diepgaande kwalitatieve casestudie te komen.

> 3.3. Matrixoefening long list

Om de long list op te stellen hebben we uiteindelijk rekening gehouden met volgende **primaire** criteria, dit zijn dus de kenmerken waaraan alle geselecteerde samenwerkingsverbanden uit de regioscreening moeten voldoen:

- Oprichtingsdatum voor 01/01/2007 (incl. blanco's) (relatieve stabiliteit)
- Actie- en ontwikkelingsnetwerken (strategische samenwerkingsverbanden)
- Thematische selectie ('wicked' samenwerkingsverbanden) een selectie die zowel geselecteerde beleidsthema's⁸ als beleidsdomeinoverschrijdende thema's bevat.
- Ten minste politieke vertegenwoordiging
- Ten minste gemeentelijke vertegenwoordiging

Volgende criteria beschouwden we voor de long list als **secondair**, hierop wouden we dus variatie toelaten als stof voor discussie:

- Een verdere opdeling betreffende schaal: lokaal versus (zonder Vlaamse of federale overheid) multi-level netwerk (met Vlaamse en/of federale overheid)
- Een verdere opdeling omtrent de samenstelling van het netwerk: zuiver publiek versus gemengd netwerk (niet publiek-publiek). Dit criterium beschouwden we op basis van de ideaaltypische definitie als primair (diverse actoren) maar leggen we voor ter discussie (zie eerder).

Op die manier bekwamen we dus een matrix met twee assen waarop we de samenwerkingsverbanden van de long list konden uitsplitsen. Een eerste as die de schaal van het samenwerkingsverband weergeeft en een tweede as die de samenstelling van het netwerk weergeeft:

⁸ De geselecteerde beleidsthema's zijn leefmilieu (energie, water, afval, e.d.), ruimtelijke ordening en mobiliteit die vaak in de literatuur als typische voorbeelden worden weergegeven. Daarnaast werden ook veiligheid, onderwijs en vorming, werkgelegenheid en tewerkstelling, wonen en huisvestiging, welzijn (kansarmoede, gezondheidszorg) opgenomen op basis van vermelding in de literatuur (zie eerder).

aantal	Lokaal	Multi-level
Zuiver publiek netwerk	Zie appendix 8.1	Zie appendix 8.3
Gemengd netwerk	Zie appendix 8.2	Zie appendix 8.4

Tabel 1 Matrixoefening longlist

Voor de uiteindelijke long list verwijzen we naar appendix 3. Hier volstaat te melden dat we deze long list aan de hand van een aantal simulatioefeningen in de discussienota hebben voorgelegd aan onze gesprekpartners om de discussie te verduidelijken omtrent (1) wat voor samenwerkingsverbanden we selecteren, (2) hoe de long list beïnvloed wordt afhankelijk van welke criteria we toepassen, (3) welke criteria we als primair dus selectie-bepalend beschouwen, en (4) welke criteria we als secundair dus selectie-indelend beschouwen, met het oog op de vraagstelling zoals geformuleerd in het onderzoeksvoorstel. In de volgende paragrafen geven we een overzicht van de feedback die we kregen op de uiteindelijke long list.

> 3.4. Overzicht feedback op de long list en de discussienota

Eén van de belangrijkste bevindingen die uit de bespreking van de discussienota kwam gaat over het gebruik van de regioscreening als basis voor caseselectie. De classificatie van de regioscreening blijkt een erg ruime inventaris te zijn van allerlei regionale samenwerkingsverbanden in Vlaanderen en is in die zin een zeer nuttig startpunt gebleken. De oefening was interessant om een mooi overzicht te krijgen op alle mogelijke vormen van samenwerking tussen gemeenten en andere actoren in Vlaanderen. Ze had dus een verkennende meerwaarde. Tegelijk biedt dergelijke kwantitatief georiënteerde inventarisatie onvoldoende houvast om meteen tot een sluitende caseselectie over te gaan. Voor meerdere kenmerken van governance networks bleek een bijkomende kwalitatieve selectieronde noodzakelijk. Zo werd onder meer geopperd dat wat we verstaan onder het begrip ‘onderhandelen’ binnen de Vlaamse lokale context pas kan blijken na een kwalitatieve studie. Om tot deze studie te komen bleek de long list uit regioscreening wel een goede inspiratiebron.

De discussie rond de nota en de bekomen long list gaf ook aanleiding tot de suggestie om een geografische dimensie als extra selectie criterium te nemen. Zo zou het ideaal zijn om het vergelijkend onderzoek te focussen op governance networks binnen één regio. Op die manier kunnen landschapkenmerken constant gehouden worden en blijven het aantal gemeentes, samenwerkingsverbanden, dossiers en vertegenwoordigers controleerbaar. Op de ronde tafel van onderzoekers kwam één regio als ideaal naar voren maar werden twee regio's als praktisch haalbaar beschouwd. Op die manier zou het onderzoek eveneens kunnen bijdragen aan de discussie rond intermediaire besturen en de bestuurlijke drukte. Er zouden ook parallellen getrokken kunnen worden met het project 'Slagkrachtige overheid' en Pact2020 van de Vlaamse overheid. Er werd ook verwezen naar de indeling van de regioscreening op verschillende schaalniveaus: small, medium, large (zie bijvoorbeeld (De Rynck, Wayenberg et al. 2011) Waarbij de eerste twee respectievelijk focussen op de vrijwillige samenwerkingen rond lokale taken en bevoegdheden (interlokaal) en de wijze waarop de openbare sector zich organiseert (interbestuurlijk). Vanaf het schaalniveau van de regionscreening large is er pas sprake van intergemeentelijke samenwerking rond regionale ontwikkeling. Deze is echter niet in elke regio even relevant. Daarom werd wederom gesteld dat een doordachte keuze van de regio('s) belangrijk is.

In het gesprek met het Agentschap Binnenlands Bestuur kwamen de grensoverschrijdende cases met Nederland, Frankrijk en de Benelux ter sprake. Omdat deze een nieuwe laag complexiteit zouden toevoegen (i.c. multi-level governance binnen een Europese context) hebben we op advies van de geconsulteerde academici dit idee niet weerhouden. Daarnaast werden de burgemeesteroverleggen en de streekintercommunales (zoals bijv. Leiedal) uit de long list naar voren geschoven. Een geïsoleerde case zoals Maatschappij Linkeroever werd afgeraden omwille van zijn specifieke wetgevend kader. Het klimaatsbedrijf Limburg werd wel geopperd als eventueel interessante case.

Ook in het gesprek met de VVSG kwamen de streekontwikkelingsintercommunales (en wederom Leiedal als de referentie voor strategische ontwikkeling) en de burgemeesteroverleggen ter sprake. Daarnaast werden ook de RESOC's uit de lijst gelicht als potentieel strategische overlegfora. Ook werden stadsregio Turnhout, Plattelandsontwikkeling De Merode, en Maatschappij Linkeroever besproken als specifieke cases en werd gesteld dat Stad Antwerpen intern (netwerk-)projectmatig bezig is. Dat was dan telkens vanuit perspectief van meerdere publieke en private actoren die hulpbronnen uitwisselen om tot een concreet resultaat te komen. Aangezien we uiteindelijk opteerden om niet

fragmentair maar streekgebonden te werken (zie eerder) hebben we deze suggesties als single cases niet weerhouden.

4. Stap 2: van long list naar short list

Op basis van de feedback uit de gesprekken en een screening van een aantal samenwerkingsverbanden in de database, op het internet en in rapporten werd volgend draft voorstel (zie tabel 1) als short list getrokken uit de long list.

	Publiek-publiek	Publiek-Privaat
Lokaal	<ul style="list-style-type: none"> • Burgemeestersoverleg • Intercommunales: <ul style="list-style-type: none"> ◦ Streekontw. ◦ Afval • Stadsregio Turnhout • PORT Tienen • Interbestuurlijke samenwerking Land & water 	<ul style="list-style-type: none"> • NUHMA (klimaatsbedrijf limburg) • Bekkenbesturen
Multi-level	<ul style="list-style-type: none"> • Maatschappij linkerscheldeoever 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionaal landschap • RESOC • Plattelandsontw. De Merode • Bosland

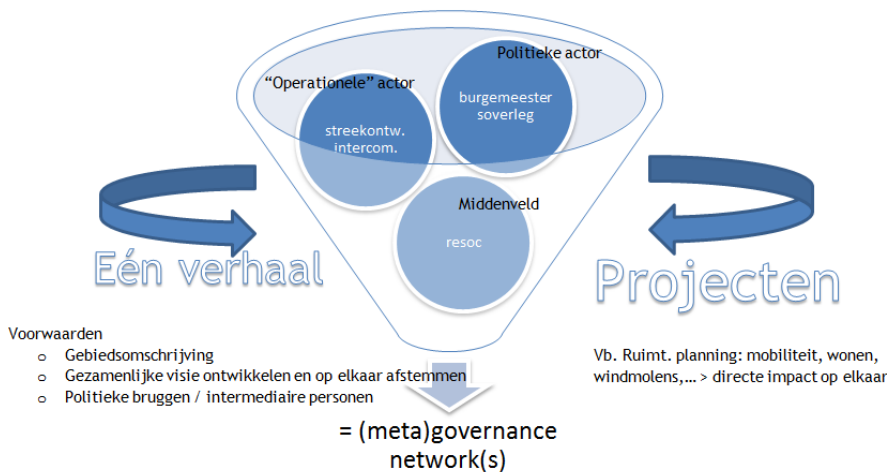
Tabel 2 Draft voorstel short list

Dit voorstel werd ter discussie voorgelegd aan de ronde tafel van academici. De RESOC's en regionale landschappen kwamen in de discussie als interessante samenwerkingsverbanden naar voren in de publiek-private dimensie. Er was enige discussie over de positionering van de bekkenbesturen. Enerzijds werd er een parallel getrokken met de RESOC's als overlegstructuur die vanuit de Vlaamse overheid is opgezet (dus eerder multi-level dan puur lokaal). Anderzijds zouden ze ook heel sterk op elkaar lijken qua manier van werken en zou voor beide hun activiteitsgraad erg streekgebonden zijn. Dat laatste gegeven pleit wederom voor een geografische dimensie in de uiteindelijke selectie. Er was ook consensus over het meenemen van de streekontwikkelingsintercommunales in de uiteindelijke caseselectie. Ook afvalintercommunales wou men niet direct afschrijven als interessante cases. Daarnaast werd benadrukt dat de uiteindelijke selectie niet alleen op het niveau van het

samenwerkingsverband moet worden genomen maar zeker ook op dossierniveau. Immers, de werking van een samenwerkingsverband verschilt gevoelig naar gelang de inhoud van het dossier, de dynamiek van de personen aan tafel en de lokale politieke cultuur. Zo werd gesteld dat er moet gestreefd worden naar de selectie van netwerken die er politiek toe doen. Om dat te achterhalen kan men niet anders dan te spreken met lokale stakeholders, verslagen en krantenartikelen na te lezen en te zoeken naar enige politieke spanningen op het terrein.

> 4.1. Formulering aangepaste selectiestrategie

De feedback op de short list en bijkomende gesprekken met Vlinter en een aantal gemeentesecretarissen gaf aanleiding tot de herformulering van onze selectiestrategie. Reflectie op een cartografie van de invulling van de geografische dimensie van de samenwerkingsverbanden toont binnen sommige regio's in Vlaanderen het samenspel tussen het burgemeestersoverleg, de streekontwikkelingsintercommunale en de RESOC. Zij fungeren a.h.w. respectievelijk als politieke actor, operationele actor en als forum voor het traditionele middenveld. Wanneer binnen een bepaalde gebiedsomschrijving deze samenwerkingsverbanden een gezamenlijke visie ontwikkelen en op elkaar afstemmen door middel van politieke bruggen en intermediaire personen is er duidelijk ruimte voor gemeenschappelijke intergemeentelijke projecten die binnen een streeknetwerk gedijen.

Figuur 8: schets aangepaste selectiestrategie

Bovenstaande schets (Figuur 8) is natuurlijk een ideaaltypisch plaatje en zal verschillen afhankelijk van de regionale dynamiek enerzijds, en de besproken dossiers anderzijds. Het kan zelfs zijn dat deze schets op een aantal plaatsen de realiteit slechts minimaal benadert. Toch hebben de interviews met enkele lokale gemeentesecretarissen, met Leiedal en VLINTER ons overtuigd dat dit uitgangspunt ons een waardevolle instap geeft om binnen een regio aan de slag te gaan. Het helpt om naar lokale en/of regionale dossiers op zoek te gaan waarrond zich een governance network ontwikkelt. Waarschijnlijk zullen de governance networks per dossier zich ook rondom een aantal andere samenwerkingsverbanden en actoren vormen. Met deze nieuwe selectiestrategie willen we dus geenszins een aantal actoren of fora bij voorbaat uitsluiten wel geloven we dat deze kijk ons een houvast biedt om binnen een regio op onderzoek te gaan.

Wij denken dat deze aanpak een aantal bijkomende voordelen heeft. Ten eerste kunnen we op deze manier meerdere dossiers binnen hetzelfde intergemeentelijke politiek landschap onder de loep nemen. Ten tweede kunnen we de onderzoeksvragen eveneens op meerdere gemeentes binnen datzelfde landschap toepassen en aldus op gelijke voet vergelijken. Dat geldt ten derde evenzeer voor de politici die we aan het werk kunnen zien binnen de verschillende settingen van een governance network. Ten vierde geeft deze aanpak ons bovenal de mogelijkheid om diep te graven zonder de brede lijnen uit het oog te verliezen en het effect van de variatie in de netwerkconfiguratie op de rol van lokale politici bloot te leggen. Tenslotte sluit deze wijze van caseselectie aan bij het actuele debat rond de regioscreening, met name over de afstemming, overlap en congruentie van samenwerkingsverbanden.

Twee regio's werden specifiek getipt als interessante startpunten voor ons onderzoek en werden afgetoetst met een aantal lokale actoren (gemeentesecretarissen en Leiedal), VLINTER, enkele academici en het kabinet van de Vlaams minister van Bestuurszaken en Binnenlands Bestuur. Ten eerste, zou de regio Zuid-West-Vlaanderen rond de intercommunale Leiedal, de RESOC Z-W-Vlaanderen en de Conferentie van Burgemeesters in Vlaanderen er als pionier inzake intergemeentelijk bestuur op streekniveau uitspringen. Dit geeft ons een best practice waarbij de actoren in de streek al vele jaren met streek- en stakeholder-overleg vertrouwd zijn. De clusteranalyse van de regioscreening (Agentschap voor Binnenlands Bestuur 2012) leert ons bovendien dat dit een bijzonder homogene regio is met weinig uitgesproken clusters. Dat maakt dat min of meer dezelfde gemeentes in nagenoeg alle samenwerkingsverbanden aanwezig zijn en geeft ons dus een stabiel landschap om de cases nader te bekijken. Ten tweede, werd de streek van Oost-Vlaams-Brabant rond Interleuven, RESOC

Leuven en het plaatselijk burgemeestersoverleg gesuggereerd als opkomend voorbeeld in Vlaanderen. In tegenstelling tot de streek van Z-W-Vlaanderen geeft dit ons een emerging practice waarbij de actoren nog zoekend en lerend zijn. De aanleiding van deze emerging practice zou de recente koerswijziging vanuit Stad Leuven zijn om tot meer samenwerking met de buurgemeenten te komen. Door de groei van de universiteit is er in de regio Leuven namelijk nood aan meer huisvesting en de ontwikkeling van bedrijventerreinen voor de spin-offs van de universiteit. De stad Leuven (en de universiteit) kijkt daarvoor over haar bestuurlijke grenzen. Andere regio's die ter sprake kwamen waren Kempen, Meetjesland of de streken rond de intercommunales Haviland en WVI. Maar deze werden minder prominent naar voren geschoven.

5. Conclusies

Deze working paper heeft een overzicht gegeven van ons onderzoeksproces met betrekking tot de selectie van lokale governance networks binnen de Vlaamse context. Dit proces bestond uit een literatuurstudie, een toepassing van die studie op de classificatie van de regioscreening, het bespreken van de resulterende long list, een oefening om te komen tot een short list, en een reflectie op die oefening. Vanuit deze reflecties werd tenslotte een aangepaste selectiestrategie geformuleerd. De reflecties werden gevoed door gesprekken met experts uit het bestuurlijke en academische veld (overzicht appendix 1) en de vakliteratuur.

In deze working paper bespraken we eerst uitvoerig de literatuurstudie waaruit we drie componenten van governance networks kristalliseerden: een bestuurlijke, een thematische en een genealogische component. De eerste component omschrijft governance networks als relatief stabiele configuraties waarbinnen diverse actoren met elkaar onderhandelen. Deze onderhandelingen gebeuren, aldus de tweede component, rond strategische en 'wicked' dossier en gaan dus voorbij aan het operationele beleid. Tenslotte, brengt de spreiding van hulpbronnen over de verschillende actoren deze bijeen omdat alleen handelen niet tot de gewenste resultaten zou leiden.

Deze kenmerken hebben we vervolgens toegepast op de classificatie van de regioscreening. In een discussienota bespraken we de vertaling van deze kenmerken naar de variabelen in de database. Deze nota bespraken we met experts uit het bestuurlijke en academische veld. Niet alle kenmerken konden simpelweg uit de statistische gegevens van de regioscreening gehaald worden en onze oefening toverde een erg divers en breed pallet aan samenwerkingsverbanden uit de inventaris. Desalniettemin konden we door de wisselwerking met de experts een eerste draft van een short list samenstellen. Uiteindelijk leidde de discussie rond deze short list tot de formulering van een nieuwe selectiestrategie.

De regionale dimensie werd naar voren geschoven om tot een verdere caseselectie te komen. Deze aanpak belooft tal van voordelen inzake het verdere onderzoek: o.a. stabiel houden van de contextvariabelen door de keuze voor één intergemeentelijk politiek landschap en de mogelijkheid om diep te graven in dossiers zonder de brede lijnen uit het oog te verliezen. De regio Zuid-West-Vlaanderen werd naar voren geschoven als pionier inzake intergemeentelijke governance op streekniveau. Daarnaast werd ook gewezen op de recente ontwikkelingen in de regio Oost-Vlaams-Brabant.

Binnen deze regio's kan men ideaaltypisch een samenspel zien tussen de streekontwikkelingsintercommunales, de RESOC's en de burgemeestersoverleggen. Deze samenwerkingsverbanden kunnen dus dienen als startpunt om een aantal governance networks te bekijken die zich vormen rond een aantal lokale of regionale dossiers. Zaak is om de politiek relevante dossiers die tussen deze en mogelijk andere actoren en fora circuleren, te selecteren om zo met een concrete insteek de analyses aan te vatten.

6. Appendix 1: overzicht gesprekken met experts

Instelling/functie	Namen
Ronde tafel van SBOV-academici	Prof. dr. Kristof Steyvers, Prof. dr. Thomas Block, Prof. dr. Filip De Rynck en Prof. Dr. Joris Voets
Individuele feedback academici	Prof. dr. Kristof Steyvers, Prof. dr. Thomas Block, Prof. dr. Filip De Rynck en prof. Dr. Erik-Hans Klijn
Agentschap Binnenlands Bestuur	Edwin Lefebvre, Maryse Bouduin, Katie Yese en Anneleen Christiaens
VVSG	Jan van Alsenoy
VLINTER	Peter Hautekiet
Gemeentesecretarissen	Geert Hillaert (Kortrijk) samen met stedenbouwkundig ingenieur Frans Vandenbossche, Jan Van Langendonck (Zwevegem), Herman Artois (Herent), Gust Vriens (Leuven)
Leiedal	Karel Debaere, Dominiek Vandewiele
Kabinet van Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Toerisme, Inburgering en Vlaamse Rand	Renate Hufkens, Wim Vandenhaute

7. Appendix 2: overzicht variabelen regioscreening

Veld	Inhoud
Naam	*
Beleidsdomein	<ul style="list-style-type: none"> • beheersmatige samenwerking (personeel en organisatie, aankoop, informatie/communicatie, ICT, financiën en begroting, administratie, facility management) • beleidsdomeinoverschrijdend • internationale samenwerking/ontwikkelingssamenwerking • economie (sociale economie, ondernemen) • landbouw/visserij • leefmilieu (water en polders, afval, energie, andere) • nutsvoorzieningen (energie, kabel/media, andere) • onderwijs en vorming • toerisme • cultuur • jeugd • sport • veiligheid • politie • welzijn (algemene sociale dienstverlening, kansarmoede, gezondheidszorg, jongeren en gezinnen, ouderen, personen met een handicap, thuiszorg, andere) • werkgelegenheid en tewerkstelling • mobiliteit • openbare werken • ruimtelijke ordening • onroerend erfgoed

	<ul style="list-style-type: none"> • wonen/huisvesting
Kernopdracht	*
Functie	<ul style="list-style-type: none"> • Informatienetwerk • Ontwikkelingsnetwerk • Dienstverleningsnetwerk • Actienetwerk • Regionale indeling met het oog op planning
Juridische vorm	<ul style="list-style-type: none"> • IGS - opdrachthoudend • IGS - dienstverlenend • IGS - projectvereniging • IGS - interlokale vereniging • VZW • NV • CVBA • CV • OCMW-vereniging-hoofdstukI • Specifieke decretale vorm (met rechtspersoonlijkheid) • Specifieke decretale vorm (zonder rechtspersoonlijkheid) • Feitelijke vereniging • Informeel samenwerkingsverband • Andere • OCMW-vereniging-hoofdstukII-vzw • OCMW-vereniging-hoofdstukIII-vzw-vso
Interorganisatorische vorm	<ul style="list-style-type: none"> • Publiek - publiek • Publiek - (semi-)privaat • (Semi-)privaat - (semi-)privaat
Ambtelijke vertegenwoordiging	Ja/nee
Politieke vertegenwoordiging	Ja/nee
Gemeente	Ja/nee
OCMW	Ja/nee
Provincie	Ja/nee
Vlaamse overheid	Ja/nee
Federale overheid	Ja/nee
(Semi-)Privaat	Ja/nee
IGS	Ja/nee

Andere	Ja/nee
Initiatiefnemer	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeente(n) • OCMW(s) • Intergemeentelijk samenwerkingsverband • Provincie • Vlaamse overheid • Federale overheid • RESOC/SERR • (Semi-)privaat • Andere
Startdatum	Dd/mm/jjjj
Eigen budget	*
Grootte budget	*
Financierende partners + aandeel	*
Eigen VTE's	*
Aantal VTE's	*
Zetel van het samenwerkingsverband	*
Last modified	*
Ingevoerd door	*
Nummer	*

8. Appendix 3: long list samenwerkingsverbanden uit de regioscreening

> 8.1. lokale en zuiver publieke samenwerkingsverbanden

Academie voor Muziek en Woord de Noorderkempen
algemeen ziekenhuis Nikolaas
Antwerpse Waterwerken - AWW
Burgemeestersoverleg centrumsteden
Burgemeestersoverleg Kustgemeenten
Burgemeestersoverleg Regio Brugge
Burgemeestersoverleg regio Oostende
Burgemeestersoverleg streek Kortrijk
Burgemeestersoverleg Tielt-Roeselare
Burgemeestersoverleg Westhoekoverleg
Convenant tussen de gemeenten Kapellen - Stabroek - Woensdrecht
DDS
Drieklank scholengemeenschap Overijse, Tervuren, Zaventem
Erkend Regionaal Samenwerkingsverband Oost-Vlaanderen (ERSV)
Euregio Scheldemond
gemeentelijke Academie voor Muziek en Dans
IDM
ILVA
IMOG
Interbestuurlijke Samenwerking Land & Water
Intercommunale Ontwikkelingsmaatschappij voor de Kempen (IOK)
Intercommunale Ontwikkelingsmaatschappij voor de Kempen (IOK)
Afvalbeheer
Intercommunale voor slib- en vuilverwerking van Antwerpse gemeenten (ISVAG)
Intergemeentelijk Overlegorgaan Oost-Zeeuws-Vlaanderen
Intergemeentelijke Vereniging voor Huisvuilverwerking Meetjesland (IVM)
Intergemeentelijke werkgroep energie (Leiedal)

Intergemeentelijke werkgroep ruimtelijke ordening (IGORO) (Leiedal)
Intergemeentelijke werkgroep wonen (Leiedal)
Interlokale vereniging Resterheide
Iveg (Intercommunale voor Energie)
IVLA
Kringwinkel Ateljee
Kringwinkel Vlaamse Ardennen
Meetjeslandse Bouwmij voor Volkswoningen
Overlegplatform mobiliteit binnen de politiezone
Pajottenland +
plaatselijk werkgelegenheidsagentschap PWA Regio Noord
Platform van de gemeenten uit de Vlaamse Rand
PORT Tienen
projectcomité DE STROPERS
PROVAG
Provinciale Brandweerschool Oost-Vlaanderen
Raad van advies stedelijke academie voor muziek, woord en dans
Regionale samenwerking ivm nood- en veiligheidsplannen
Samenwerkingsplatform ICT-Coördinatie
Scholengemeenschap DANK
scholengemeenschap de achthoek
Scholengemeenschap De Kempen
Scholengemeenschap De Puzzel
Scholengemeenschap De Toverkijker
Scholengemeenschap Haspengouw
Scholengemeenschap Maas en Kempen
Scholengemeenschap van het Provinciaal en Stedelijk Onderwijs Limburg
Scholengemeenschap ZAWORA
Scholengemeenschap Zuid-Oost-Limburg
Sint-Niklase Maatschappij voor de huisvesting
SOLvA
Stadsregio Turnhout
stedelijke academie Beeldende Kunst
Stedelijke Academie voor Muziek & Woord Roeselare
VENECO
VZW De Sprong
Woon +

> 8.2. lokale en gemengde samenwerkingsverbanden

Bouwmaatschappij van Temse
Centrummanagement Bipool Neerpelt/Overpelt
Erkend Regionaal Samenwerkingsverband Vlaams-Brabant VZW
Fruitsreekmuseum vzw
IBOGEM
IVAGO
IVIO
Kempens Landschap VZW
Kringloopcentrum Spoor2/OCT
MEDOV
Regionaal Landschap Groene Corridor
Regionaal landschap Dijleland
Regionaal landschap Meetjesland
Regionaal landschap Noord Hageland
Regionaal landschap Zenne, Zuun en Zoniën
regionaal sociaal-economisch overlegcomité Resoc Antwerpen
regionaal sociaal-economisch overlegcomité Resoc Brugge
regionaal sociaal-economisch overlegcomité Resoc Halle-Vilvoorde
regionaal sociaal-economisch overlegcomité Resoc Leuven
regionaal sociaal-economisch overlegcomité Resoc Limburg
regionaal sociaal-economisch overlegcomité Resoc Mechelen
regionaal sociaal-economisch overlegcomité Resoc Meetjesland-Leie & Schelde
regionaal sociaal-economisch overlegcomité Resoc Midden-West-Vlaanderen
regionaal sociaal-economisch overlegcomité Resoc Zuid-West-Vlaanderen
regionaal sociaal-economisch overlegcomité WG RESOC Platform Onderwijs - Arbeidsmarkt
Samenwerkingsplatform ICT deeltijds kunstonderwijs Baarle-Hertog, Brasschaat, Essen, Schoten, Wijnegem en Wuustwezel
Samenwerkingsplatform ICT Mortsel, Edegem, Kontich en vzw Cappenberg
Scholengemeenschap basisonderwijs MERK
sociale huisvestingsmaatschappij SHM Bouwmaatschappij De

Noorderkempen
Streektafel Maasland RESOC
Streektafel Midden-Limburg RESOC
streektafel Platform Noord-Limburg RESOC
Streektafel West-Limburg RESOC
Streektafel Zuid-Limburg / Haspengouw RESOC
VERKO
Vlaamse Overlegcommissie Luchthaven Brussels Airport

> **8.3. multi-level en zuiver publieke samenwerkingsverbanden**

Dijle - en Zennebekken
Erkend Regionaal Samenwerkingsverband
Federaal Overlegforum Brussel Airport
Grenspark De Zoom - Kalmthoutse Heide
Kringloopcentrum Meetjesland
Kringwinkel Teleshop
Leader Meetjesland, Leie en Schelde
Lokaal Overlegplatform regio Mechelen
Maatschappij Linkerscheldeoever
Ruilverkaveling St-Lievens-Houtem
Scholengemeenschap De Link
sociale huisvestingsmaatschappij SHM Eigen Dak
sociale huisvestingsmaatschappij SHM Sociale Bouw- en kredietmaatschappij arr. Dendermonde
Welzijnsoverleg Mol
Welzijnszorg Kempen
Zonale veiligheidsraad

> **8.4. multi-level en gemengde samenwerkingsverbanden**

Erkend Regionaal Samenwerkingsverband (ERSV) Limburg
Erkend Regionaal Samenwerkingsverband PA
Interlokale vereniging Bosland
Interlokale vereniging Industrieterreinen Beringen-Ham-Tessenderlo
Kringloopcentrum Spoor2/SWP
sociaal verhuurkantoor SVK Sociale Bouwmaatschappij Schelle
Plattelandsproject de Merode, prinsheerlijk platteland
Regionaal landschap Haspengouw en Voeren
Regionaal landschap Kempen en Maasland
Regionaal landschap Lage Kempen
Regionaal Landschap Schelde - Durme
Regionaal landschap Schelde Durme
regionaal landschap Vlaamse Ardennen
regionaal sociaal-economisch overlegcomité Resoc Gent en Gentse rand
regionaal sociaal-economisch overlegcomité Resoc Kempen
Regionale Nucleaire Coördinatiecel
sociale huisvestingsmaatschappij SHM Merelbeekse sociale woningen
Streekplatform+ Meetjesland

Referenties

- Agentschap voor Binnenlands Bestuur (2012). Analyserapport Regioscreening. A. v. B. Bestuur. Brussels, Vlaamse Overheid.
- Agranoff, R. (2003). *Leveraging Networks: A Guide for Public Managers Working across Organizations*. New ways to manage series. Arlington VA, IBM Endowment for the Business of Government.
- Akkerman, T., M. Hajer, et al. (2004). "The Interactive State: Democratisation from Above?" Political Studies 52(1): 82-95.
- Barnett, N. (2011). "Local Government at the Nexus?" Local Government Studies 37(3): 275-290.
- Blanco, I., V. Lowndes, et al. (2011). "Policy Networks and Governance Networks: Towards Greater Conceptual Clarity." Political Studies Review 9(3): 297-308.
- Bogason, P. and M. Zølner (2007). Methods in Democratic Network Governance. New York, Palgrave Macmillan.
- De Rynck, F., E. Wayenberg, et al. (2011). Het gebruik van de regioscreening als bestuurlijk evaluatie-instrument, Steunpunt Bestuurlijke Organisatie Vlaanderen.
- Hajer, M. A. and W. Versteeg (2005). "Performing governance through networks." European Political Science 4: 340-347.
- Hajer, M. A. and H. Wagenaar (2003). Deliberative Policy Analysis. Understanding Governance in the Network Society. Cambridge, New York, Cambridge university press.
- Klijn, E.-H. (2008). "Governance and Governance Networks in Europe." Public Management Review 10(4): 505-525.
- Koppenjan, J. F. M. and E. H. Klijn (2004). Managing Uncertainties in Networks: a network approach to problem solving and decision making. London; New York, Routledge.
- Lijphart, A. (1969). "Consociational Democracy." World Politics 21(2): 207-225.
- Marcussen, M. and J. Torfing (2007). Democratic Network Governance in Europe. New York, Palgrave Macmillan.
- Mintzberg, H. (1978). "Patterns in Strategy Formation." Management Science 24(9): 934-948.
- Provan, K. G. and R. H. Lemaire (2012). "Core concepts and key ideas for understanding " Public Administration Review 72(5): 638-648.
- Raab, J. and P. Kenis (2007). Taking Stock of Policy Networks: Do they matter? Handbook of public policy analysis : theory, politics, and methods. F. Fischer, G. Miller and S. Sidney. Boca Raton (Fla.), CRC press.
- Rhodes, R. A. W. (2007). "Understanding Governance: Ten Years On." Organization Studies 28(8): 1243-1264.
- Skelcher, C. (2005). "Jurisdictional integrity, polycentrism, and the design of democratic governance." Governance-an International Journal of Policy and Administration 18(1): 89-110.
- Skelcher, C. (2009). "Fishing in Muddy Waters: Principals, Agents, and Democratic Governance in Europe." Journal of Public Administration Research and Theory 20(Supplement 1): i161-i175.
- Skelcher, C., N. Mathur, et al. (2006). "Corporate Governance in a Collaborative Environment: what happens when government, business and civil society work together?" 14(3).
- Skelcher, C. and J. Torfing (2010). "Improving democratic governance through institutional design: Civic participation and democratic ownership in Europe." Regulation & Governance 4(1): 71-91.

- Sørensen, E. (2010). "Governance networks as a tool for democratizing inter-governmental policy making." Working paper 2010:4 - Centre for Democratic Network Governance.
- Sørensen, E. (2010:a). "Governance Networks as a frame for inter-demoi participation and deliberation." Working paper 2010:2 - Centre for Democratic Network Governance.
- Sørensen, E. and J. Torfing (2005). "Network governance and post-liberal democracy." Administrative Theory & Praxis 27(2): 197-237.
- Sørensen, E. and J. Torfing (2007). Theories of democratic network governance. New York, Palgrave Macmillan.
- Sørensen, E. and J. Torfing (2009). "Making Governance Networks Effective and Democratic through Metagovernance." Public Administration 87(2): 234-258.
- Sullivan, H., E. Sørensen, et al. (2011). "Explaining the Democratic Anchorage of Governance Networks." Administrative Theory & Praxis 33(1): 7-38.
- Torfing, J., G. Peters, et al. (2012). Interactive governance. Advancing the paradigm. Oxford; New York, Oxford university press.
- Torfing, J., E. Sørensen, et al. (2009). "Democratic Anchorage of Infrastructural Governance Networks: The Case of the Femern Belt Forum." Planning Theory 8(3): 282-308.